

KOLONIRÖRELSEN - EN HISTORIK

I Sverige anlades de första koloniområdena i Malmö och Landskrona runt 1895. Under denna tid var Tyskland, Frankrike och Danmark koloniländerna framför andra. De första koloniområdena placerades i ytterområdena av städerna, i närheten av arbetarstadsdelarna och industrierna. Koloniträdgården blev en tillflyktsort för stadsmänniskorna. 1916 fanns det kolonier i 37 svenska städer. 1921 grundades Sveriges Koloniträdgårdsförbund. Syftet med förbundet var att samordna de olika lokala föreningarnas intressen gentemot myndigheterna. Ett flertal sociala grupper i sekelskiftets samhälle var representerade i den framväxande kolonirörelsen, t.ex. var kolonin det enda möjliga sommarstället för många fattiga i städerna. Kolonirörelsen fick kämpa i motvind under 1930-talet p.g.a. nya stadsplaneringsideal, funktionalismen. Kolonierna hade ingen plats bland de nya stadsplaneringsidealerna. Ransoneringarna vid andra världskrigets utbrott gjorde att efterfrågan på trädgårdskolonierna steg. I dessa tider gav koloniträdgården ett välbehövligt tillskott av livsmedel för kolonisten. Under senare delen av 1940-talet ökade bostadsproduktionen snabbt, nya stadsdelar byggdes. Flera koloniområden avröjdes för att ge plats åt badhus, tennisbanor, bostäder, skolor och sjukhus. Genom att stadens yta hela tiden växte kom nyanlagda koloniområden att hamna allt längre från stadscentrum. De äldre koloniområdena som trots allt blev kvar vid stadens utvidgning kom successivt att ligga i stadens centrala delar. Högkonjunkturen som följde efter andra världskriget bidrog till att svenska folket fick det bättre ställt på många sätt och det ändrade karaktären på livet i koloniträdgårdarna. Odlingen av köksväxter minskade och i stället fick gräsmattor, prydnadsväxter och blomsterodlingar större utrymme. Tanken på "fjärrkolonier" väcktes mot slutet av 1950-talet. Denna idé gick ut på att anlägga nya koloniområden längre ut från stadsbebyggelsen än tidigare. Det var meningen att kolonisterna från staden skulle prioritera säkerhet framför närhet. Som motsats till "fjärrkolonierna" föddes idéer om "närkolonier" på 1960-talet. Dessa kolonier skulle till skillnad från "fjärrkolonierna" anläggas nära bostadsområden. Under 1970-talet sågs kolonierna som en önskvärd planeringsform av forskare och samhällsplanerare. De såg kolonierna som "lokalsamhällen" där det förekom en livlig interaktion och samhörighetskänsla och byggreglerna blev mer generösa. Styrelserna i de enskilda koloniföreningarna fick allt större befogenheter i och med att städerna i viss mån delegerade rätten att godkänna ombyggnationer.

Kolonisten

I början av 1900-talet fram till slutet av 1950-talet var kolonisten till övervägande del yrkesutbildade arbetare eller lägre tjänstemän, de var ofta bättre beställda arbetare och anställda inom den växande offentliga sektorn. Från 1960-talet och framåt sökte allt fler högutbildade koloniträdgård. Dessa människor hade högskoleutbildning samt arbete inom administration, kontor, teknik, natur- och samhällsvetenskaplig, humanistisk och konstnärlig sektor. De sökande var också mer högavlönade än de som redan var innehavare av en kolonilott. I dag är de flesta kolonister barnfamiljer samt låg- eller medelinkomsttagare. När det gäller åldersfördelningen är medelåldern något högre i de äldre koloniområdena.

Kolonirörelsen i dag

Det finns två typer av fritidsområdesutnyttjande i Sverige, dels traditionell koloniträdgård med byggrätt, dels fritidsträdgård som saknar byggrätt. Det råder ett stabilt läge vad gäller utvecklingen av kolonirörelsen just nu. Dagens kolonirörelse är inte större än den var förr. Det är många intresserade som står i kö samtidigt som många äldre kolonister säljer sina lotter. Det sker alltså ett generationsskifte. Kolonirörelsen ökade en hel del under 1970-talet och 1980-talet då efterfrågan på koloniträdgårdar ökade i hela Sverige. Koloniträdgårdar och koloniträdgårdsverksamhet är en del av det svenska kulturarvet. Det är en resurssnål form av närrekreation, bra för folkhälsan och ett steg på vägen in i det ekologiskt bärkraftiga samhället. Kolonirörelsen vill främja gemenskap i fritidsmiljöer och uppmuntra till gemensamt ansvar och hänsyn till natur och miljö. Man vill bevara och utveckla kunskap om trädgårdsodling och förmedla trädgårdsintresset till yngre generationer.

I Göteborg finns 19 koloniområden med ca 2000 stugor.

Lundby Koloniträdgårdar

En tidig junimorgon 1918 fann man här och där små handskrivna upprop för bildandet av koloniträdgårdsförening i Lundby. Den 13 juni hölls ett första möte. Ett hundratal personer dök upp och Lundby Koloniträdgårdar bildades. Drygt ett år senare blev de första lotterna utstakade och redan påföljande dag var odlingsarbetet igång. Under våren 1921 byggdes en stor dansbana och kolonin invigdes officiellt den 22 maj med en stor och välbesökt fest. Lundby Koloniträdgårdar hade som mest 104 stugor.